

SIDE

Eesti Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliidu häälekandja

Tellimise hinnad: Aastas postiga . . Mk. 200.— Poolaastas „ 100.— Üksiknumber 20 mk.	Ilmub 1-2 kord kuus Tellimisi võetakse vastu igas raudteejaamas, raudtee ladudes, Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliitu kuuluvate orga isatsioonide ja nende osakondade juhatuste juures, kõigis postkontorites ja lehe tellimiskohtil. Toimetus ja talitus: Tallinna, Tehnika t. 16. Telefon: Balti keskjaam 221.	Kuulutuste hinnad: Terve lehekülj Mk. 3000.— Pool lehekülge „ 1500.— Veerand „ „ 750.— Kaheksandik „ „ 400.— Tekstis 50 prots. kallim.
--	---	---

Nr. 13.

Detsember 1926 a.

III. aastakäik.

Riigiteenijate kaitseks.

Üllatava hoolimatuse ja sihilikkusega käsitab „Kaja“ peatoimetaja h-ra Tupits riigiteenijate palgaküsimust artiklis „Palgakõrgenduse keerises“ („Kaja“ Nr. 272).

H-ra Tupits'i andmetel: „on meil 26.913 riigiteenijat . . . nende palkadeks kulub üle 2 miljardi . . . uus palgakõrgendus tooks lisakulusid umbes 650 milj. marka, mis annaks kogusummas 2.777 milj. marka . . . see summa on suurem, kui kogu meie põllumajanduse produktisioon väljaveo karjasaaduste valmistamise alal ning . . . kõigist võist, munadest, sigadest, mis väljaveoks produtseeritakse, ei jatku riigiametnikkude palkadeks . . . ametnikud ei arvesta põrmugi sellega, palju meie riigi ja rahvas riigiteenijate palkadeks kulutada suudab . . . minnakse välja ainult isikliku heaolu nõuetest, otsekui oleksime oma riigi selleks loonud, et rahvas kogu oma jõu kokku peab võtma, et 27. tuhandele riigiteenijale kõigelahedamat eluviisi võimaldada . . . riigiametnikkude keskelt tulevad kuuldavale hääled, kus riigivõimuga võitlema kutsutakse kõrgemate palkade pärast jne.“

Kui see kõik poleks toodud valitseva partei ametlikus häälekandjas, poleks keegi võinud uskuda, et valitsev erakond riigiteenijate kohta niisuguses arvamises, ning et ta sarnaste lubamata võtetega katsub riigiteenijate õiglasi ja tagasihoidlikke nõudmisi ära kasutada poliitiliseks propagandaks. Siin on kõik segi paisatud, et aga „söödikuid“ arvuliselt rohkem kokku saada ning et nende hävitustöö näiks suurem.

„Kaja“ ei võta vaevaks näidata, kes õieti need põllumajanduse ja ühes ka riigi „hävitajad“ on, kelle vastu ta rahvast ja valitsust halastamata võitlusele kutsub. Missugustest riigiteenijatest koosneb see 27.000?

Kõigepealt tähendame, et 27.000 „riigisöödiku“ hulka on h-ra Tupits'i poolt võetud ka ligi 6.000 kaitseväes ja piirivalves teenivat isikut. Kui need sõjaväelased maha arvata, jääb riigiteenijad 21.000, missuguse arvuga ka vabariigi valitsus oma kalkulatsioonides seni on opereerinud. Vaatame lähemalt, missugusel alal tegutsevad siis need 21.000 „riigisöödikut“.

Võtame arvud enamuse järjekorras. 1926 a. algul oli (ümmarguselt): Õpetajaid 5.400; riigiraudteede personaal — 4.800; posti-telegraafi-telefoni teenijaskond ja mereasjanduses tegevaid — 2.200; politsei, vangivahid ja -saatjad ja tollivalvurid — 2.300; metsavahid, metsnikud ja metsaülemad — 2.000; Tartu ülikool — 600; kohtunikud — 200. Üldse — 17.500. Kui 21.000-st eeltoodud 17.500 maha arvata, jääb järele natuke üle 3000 riigiteenija ehk ametniku, selle sõna kitsamas mõttes.

Analüeerime edasi. Kaitseväes teenijaid on kõige enam — 6000 ümber. Kas sinna on sihitud h-ra Tupits'i tugevam hoop? Siis õpetajad (5.400); kuid neist on suurem osa omavalitsusteenijad. Kuigi nad riigi poolt osa palka saavad, ei saa neid siiski riigiteenijateks lugeda. Sarnasel korral võiks riigiteenijateks arvata ka kõik põllumeeste keskseltside ja asunikkude ja muude sarnaste liitude ning organisatsioonide tegelased, sest ka nemad saavad palka enamuses riigi poolt antavatest abirahadest.

Edasi riigiettevõtteid. Riigi ettevõtteis töötavaid teenijaid ei saa kudagi lugeda sarnasteks, kes ise midagi ei produtseeri. Raudteed, post, riigimetsad ja muud ettevõtteid, milledes töötavad 8—9.000 riigiteenijat, peavad end ise üleval ja annavad ka ülejääke. Ka politsei, vangivahid ja kohtu-

nikud — umbes 2.000 liikmeline pere — on meil veel väga tarvilik element, ja ilma nendeta läbi saada oleks valitsusel vist raske.

Jäävad järele mõnituhat keskadministratsioonis ja kohtadel töötavat ametnikku — maksuaparaat, toll, aktsiis, ministriumide kantsleid, eriteadlased, kontroll jne. Need on siis need otsekohe sed riigivara hävitajad, keda laiali tuleks ajada „Kaja“ arvates, sest nende töö suures enamuses ei anna näilikke rahalisi sissetulekuid.

Nüüd veel arvudest. H-ra Tupits opereerib siin õige vabalt. Tõendus, et riigiteenijate uus palgakõrgendus toob lisakulusid umbes 650 milj. mk., ei vasta tõele. Vabariigi valitsuse kava järele nõuab palgakõrgendus lisakulusid umbes 300 milj., sest et 13. kuu-palk (umbes 175 milj. mk.), mis seadusega otsekohe palga hulka on arvatud ja ka 14 kuu-palk, mida riigiteenijatele seni hädaabinõuna valitsuse poolt on makstud (ka 175 milj.), uute palkade maksmahakkamisega ära jäävad. Ei tule ka unustada, et valitsus palgaolude peale tarvisminevat 300 miljonit koosseisude kärpimisega vähemalt veel 100 miljoni võrra vähendada kavatseb. Nii et tegelikult uus palgaseadus praegusel kujul lisakulusid nõuaks umbes 200 miljonit, mitte 650 miljonit.

Õigustatud kibedustundega jälgivad riigiteenijad palgaküsimuse arenemist; seni on olnud kümme lubadust, kuid mitte ühtegi täitmist. Lõpuks tullakse nüüd „Kaja“ poolt süüdistusega, et üldse on juletud nõuda palkade parandust ja palgavõitlusest juba avalikult kõneldakse. Riigiteenijate nõudmised palkade paranduse suhtes on olnud äärmiselt tagasihoidlikud ja kained; on nõutud vaid seda, mis kuidagi edasi elada võimaldaks. „Kaja“ kirjutab aga suure tee äärde oma poliitilisele postile „riigiteenijad nõuavad isiklikku heaolu ja kõigelahedamat eluviisi“.

Vaatame lähemalt, missugused on siis need palgad, mis „kõige lähedamat eluviisi“ riigiteenijatele võimaldavad. Riigiteenija senine keskmine palk, kui ka ministrid juure arvata, on 8.011 marka kuus (ilma 13 kuu palgata). 5000 riigiteenijat ehk 24% üldarvust saavad palka kuni 4.500 mk. kuus; 13.500 riigiteenijat ehk 64% üldarvust — 4.500 — 10.000 mk. kuus; 2.500 riigiteenijat ehk 12% üldarvust — üle 10.000 mk. kuus. Kokku 21.000 riigiteenijat ehk 100% (ilma sõjaväeta, õpetajad ühes arvatud).

Vaadeldes aga seniseid palkasid üksikasjalisemalt vabariigi valitsuse uue kava alusel, mis ette näeb riigiteenijate jaotust määralisteks ja ülemääralisteks, saame järgmise, veel selgema, pildi riigiteenijate suure enamuse „kõige lähedama eluviisi“ võimalustest:

Keskmine kuupalk on:

5198 ülemäärasel riigiteenijal	3679 m.
10553 määrasel	6818 „
5340 õpetajal	8584 „
204 kohtunikul	23933 „
12 valitsuseliikmel	37166 „

Ülemiste arvude hulka ei ole arvatud 13. kuu palk.

Vabariigi valitsuse poolt kavatsetav palgakõrgendus tõstaks seniseid palkasid, arvestades 13 kuu palgaga, mis seaduses ette nähtud, kesmiselt 10 — 20% võrra, tegelikult aga mõne palga astme kohta ainult mõnekümne marga võrra, kuna aga elukallidus, on tõusnud viimasest palgakõrgendusest — 1 jaan. 1923 a. — arvates umbes 40% võrra. Riigiteenijad ei nõua järelikult, nagu näha, õieti mitte palgakõrgendust, vaid ainult palkade lähendamist endisele tasapinnale, ehkki ka endised palgad olid kaugelt alla eladisiini.

Igal, ka kõige tuimemal inimesel peaks olema selge, et riigiteenijad pole mingi võõras ollus riigi elus, et tema kulul võib operatsioon toimetada, ilma et see riigi organisatsioon ei tunduks. Riigiteenijaskond on kohusetundelik, igatahes kohusetundelikum kui mõned vastutavad riigitegelased väljaspool riigiteenijaskonda.

Riigiteenijad, arvestades riigi kandejõu ja võimalustega, jäävad palga asjus oma õigustatud nõudmistes endisele seisukohale.

„Kaja“ ringkonnad on võtnud nõuks lüüa poliitilist profiiti riigiteenijate palgaküsimusega riigiteenija hea nime kulul laiemates maarahva hulkades, näidates riigiametnikka suurte „söödikutena“ ja alaliste palganorijatena. Kuid on vist selge, et sarnaste võtetega kaotatakse rohkem kui võidetakse. Riigiteenijaskonnal on alles lähedad ja väga laialdased sidemed sama maarahvaga, kellele „Kaja“ teda ohverdab, ja maal teatakse väga hästi, kuiväärt „rikkalikult“ pojad või tütreid oma perekondadega riigi palgast elavad, ning kui palju neile võid, liha ja kartuleid tuleb linna järele saata, et nad nalga ei jääks.

Maatasu ja rahvahääletamine.

Mäletavasti võttis praegune riigikogu hääleteenamusega vastu otsuse, et endistele Balti mõisnikkudele võõrandatud mõisade eest tasu maksta. Ajaloolistel andmetel püüdsid rühmad, kes tasumaksu ei pooldanud, kindlaks teha, kuivõrd sel tasumaksmisel juriidilist ehk moraalist alust. Kui möödunud suvel sarnane tasumaksu küsimus ka Saksamaal pävakorras oli — Saksa Riigipäev endistele krahvidele ja vürstidele, neilt võõrandatud varanduste eest tasu maksta otsustas, ning maksuküsimus lõpuks rahva hääletamisele läks, siis osufusid esimesteks tasumaksu vastasteks just riigiteenijad, eriti aga raudtee- ja posti teenijad. Kogu kutseühisusline ajakirjandus oli rakedatud selleks, et tasumaksu eitamist riigiteenijate peres levitada. Raudteerongid ja postiautod kandsid ringi rahvale üleskutsesid, milledes nii pildis kui sõnas oli ära näidatud kahju, mis saaks rahvas küsimuse jaatavalt otsustamisel. Ka kirjanikud ja luuletajad olid platsis, näidates oma osavust igasugu artiklites ja salmides, mis tasumaksmise vastu sihitud. Victor Kalinovsky, Saksa luuletaja, kirjutas rahvahääletamispäivil mitmeid salme, milledest, näituseks üks (avaldatud „Der Eisenbahner“ 14.VI.1926.) tasumaksmise kohta järgmist ütleb:

Begehre, Volk, das erst deiner Rechte,
Das Recht, dass deinem Willen Recht geschieht!
Der Tross der Fürsten und der Fürstenknechte
Steht wieder wider dich in Reih und Glied.
Dich ruft die Pflicht, die Habgier abzuwehren,
Die frech nach deinem Gut die Klauen streckt,
Da muss dein Zorn entfesselt aufbegehren.
Damit er Lohen der Entrüstung weckt.

Gedenke, Volk, der Zeit der Majestäten,
Als man zu Riemen deine Haut noch schnitt:
Da durfte straflos dich der „Spinner“ treten
Beim Knochendriß und beim Paradeschritt.
Das Schranzenium verprasste deine Steuern,
Der Junker zwang dich in leibeigne Frohn
Der Fürst zerrieb dich zwischen Schlachtenfeuern
Und trieb dich zum Verkauf für schnöden Lohn.

Gedenke, Volk, der grauenvollen Tage,
Als dich der Weibbrand in den Abgrund riss!
Gedenke deiner Opfer, deiner Plage
Und deiner Pein in Nacht und Finsternis!
Vergesse nie, was du an Schmach erduldet
Bis zu vollendetem Ruin!
Weil auch die Fürsten deine Not verschuldet,
Quittiere: Mene, tekel, upharsin!

Enteignet die Enteigner! — Die Parole
Sei jedem Volksgenossen erste Pflicht,
Damit das Volk sein Gut sich wieder hole,
Damit kein Fürst mehr Recht und Frieden bricht.
Drum glute, Volk, wie Feuer in der Heide!
Die Feuerprobe sollst du jetzt bestehn!
Bestehst du sie, wird nach dem Volksentscheide
Das Gottesgnadentum noch stempeln gehn!

Selle üksmeelse kihutustöö tagajärjeks oli 35 miljoni Saksa kodaniku vastuhääletus tasumaksule. Nii oli Saksamaal, Saksa oma rahvusest vürstide ja krahvide huvide vastu hääletamine end hiilgavalt läbi löönud rõhuva hääleteenamusega. Et Saksa põhiseadus aga poolt rahvahääli nõuab sarnaste rahvahääletamisele viidud küsimustes, ja hulk kodanikke hääletusele minemata jätsid, siis loeti küsimus ikkagi tagasilükatuks. Mõistagi, oli see tingitud ühe osa kodanikkude loiuusest, kes hääletusest osa ei võtnud. Nagu teame, on maade tasumaksmise küsimus nüüd ka meil rahvahääletamisele minemas.

Võttes eeskujuna Saksa-, kui kultuurmaa, ametvendelt, peaks ka meie riigiteenijaskond, eriti raudteelased ja posti teenijad, kel rahva seas tihe liikumine, kõige oma jõupingutusega samme astuma, et maade eest tasumaksmise küsimus Eestis rahvahääletamise teel ära otsustataks. Et paljud kaasteenijaist eeltähendatud küsimusega veel küllalt tuffavad pole, toome siin selle kohta järgmise avaldamiseks saadetud informatsiooni.

Võõrandatud mõisate eest tasumaksmise küsimus on tähtis osa meie maareformis ja avaldab kindlasti suurt mõju meie majanduse ülenemise peale üldse ning sellepärast on kõigiti põhjendatud selle küsimuse lõpulik otsustamine rahvahääletamise teel.

Maauuendus on meil seni kahtemata kõige suuremaks kaugeleulatavamaks reformiks riigi iseseisvuse ajal: umbes poole haritava maapinna kohta on tarvitusele võetud uus maakasutamise viis — mõisate asemele on tekkinud asundustalud. Maa on läinud suurelt osalt harija enese kätte.

Maauuendus oli paratamatult tarvilik: Meil valitsesid alles keskaegsed maa-olud, feodaalne kord ja sellest oli tingitud alaline maanälg, isegi usuvahetus maasaamise lootuses, väljarändamine j.n.e.

Maauuendus oli seega majanduslik uuendus meie maaolude parandamiseks; ta ei olnud kaugeltki sihitud mõisnikkude, eriti sakslaste vastu. Kui küsida: Kas maauuendus õigustab mõisnikke tasu nõudma ja kohustab meid seda maksta, siis võime alltoodud andmete põhjal julgelt vastata: Ei!

Iga suurema majandusliku uuenduse puhul, mis ette võetakse laialiste hulkade huvides, leidub ikkagi neid, kes selle all kannatama peavad. Sõja, revolutsiooni ja oma

riigi loomise tõttu on meil paljudki pidanud majanduslikult kannatama, aga mitte mõisnikud üksinda.

Näiteks, suurte vabrikute ja ettevõtete omanikud kaotasid turud oma saadustele; hoiusummade omanikud – Vene, Saksa ja Eesti raha kursi langemise läbi; laenuandjad vähese tagasitاسumisega (tasutakse 1 rbl. = 1½ Emk); töölised: töö ja palgaolude halvemisega.

Kas tuleb neile kõigile tasu maksta? Kas jõuame seda teha?

Siin on tegemist sadade miljardidega (Vene-Balti tehased 2 miljardit). Miks peavad mõisnikud tasu saama, kui kõik teised ilma jäävad? Nad on praegugi jõukamad, kui paljud, kes eelpool nimetatud. Kõik on sunnitud kohanema uute oludelega. Miks peavad kehvad rahvahulgad, kes elavad äärmistes raskustes, miljarde kokku panema jõukale kihile – mõisnikkudele?

Elu näitab pealegi, et mõisnikud oma kapitale ei pane uusi väärtusi loovatesse üldkasulikkudesse ettevõtetesse, vaid harilikult sinna, kus hulkade kulud suurt vahet kasu saadakse: (õlletööstus, tubakavabrikud j.n.e.), kus kasu mitu sada protsenti.

Edasi: – Missugune on tasunõudmise ja tasumakmise õiguslik alus?

Kas maa oli mõisnikkude „püha eraomandus“? Ei. Kui ordurüütlid meie maa alla heitsid (13. aastajal), siis läks maa riigile, kirikule ehk ordule, aga mitte mõisnikkudele.

Mõisnikud olid maarentnikud, maalaeajad, kes pidid teenima oma ülemust maa eest; maa ei olnud nende omanduseks; ei teeninud nad, siis anti maa teistele.

Aegade kestes sai rendiõigus, laenuõigus pärandatavaks. Hakati sisse seadma pärisorjust, kuigi selleks seaduslikku alust polnud. On isegi kaitsekirjad olemas (paavst Honorius III, 1225. a., Gregorius IV, 1227. a., Keiser Friedrich II 1232. a. ja t.), milles ära keelatakse pärismaalaste orjastamine. Neid kaitsekirju pole kunagi muudetud. Pärisorjus tekkis seega ilma õigusliku aluseta, selletõttu, et kaitsekirjad ära „unustati“ maa ja rahva kahjuks.

Hiljem hakkasid mõisnikud oma õigusi kindlustama n. n. privileegiumide läbi, s. o. maavalitsejatega kokkulepete teel, eriti meie maa ühe valitseja alt teise alla mineku korral.

Huvitav on Poola kuninga Sigismund Augusti privileegium 1561 a., mil meie maa, rüütliori kokkuvarisemise puhul, läks Poola alla. Siis olla kaubeldud välja mitmesugu-

sed eesõigused, millede peale toetasid mõisnikud ka hiljem.

Kuid see Sigismund Augusti „privileegium“, nagu pärast selgus, oli võltsitud. Sarnaseid õigusi, nagu selles üles loetud, pole mõisnikud kunagi saanud. See asjaolu oli selge Rootsi valitsusele, kes Karl XI ajal (1680. a. ümber) asus selgitama mõisnikkude omandusõigust.

Selgus, et rohkem kui viiel-kuuendikul mõisnikkudest polnud miskisuguseid dokumente maade omandamise kohta. Rootsi valitsus otsustas neilt mõisad ära võtta. Tuli suur Põhja-sõda (1700–1721) Vene ja Rootsi vahel. Balti mõisnikud olid vihased Rootsi valitsuse peale ja astusid läbirääkimistesse Vene tsaar Peeter Suurega, et Rootsi alt lahti lüüa ja Vene alla tulla, kui Peeter neile kindlustab Sigismund - Augusti antud õigused (võltsitud dokument). Peeter oli nõus, ja mõisnikud läksid üle Vene poole, olgugi et see oli otsekohene riigi äraandmine.

Vene-Balti asjade komisjon omas selguskirjas 1804 a. Vene keisrile talurahva seaduse kohta kõneleb järgmist: „Poola ja Rootsi valitsuste ajal olid talupojad kaitstud seadustega, mis neile õiguse andsid kaebada ja rahuldust nõuda kohtutes teiste seisuste eeskujul, Veneajal aga kurnasid rentnikud (mõisa) seadusevastaselt talupoegi üleliigsete maksudega ja metsikute nuhtlustega. Kuritarvitused saatsid endised õigused unustusse. Kuna mõisnikud rikastusid, kaotas talupojaseisus isegi oma igapäevase leiva.“ Sellest dokumendist selgub, et talupojad pole kunagi olnud mõisnikkude pärisorjad, talupoegade kaitseseadustest on mõisnikud alati mõõda hiilinud ja neilt seadusevastaselt suuremaid kohustusi nõudnud. Talupoegadel on olnud alati põlise maa tarvitamise õigus.

Talurahva vabastamisel (1816-1819 a.) oskasid mõisnikud inimesi vabastada, kuid maa omale jätta (ilma seadusliku aluseta). See oli osav samm; sellest peale hakkas äärmisalt raske teoorjuse aeg.

Missugune oli mõisnikkude „maapoliitika“? Nad kasutasid mõisaid aastasadade kestel maksudeta, nagu eraomandust, kuigi mõisad polnud nende omandus; nad nõudsid talumaa pealt orjust palju suuremal määral, kui seaduses lubatud. (Põhja Eestis suurendati orjust 1882 a. umbes ühe miljoni tööpäeva võrra aastas.)

Taludele andis 1804 a. talurahva seadus 1/8 kohast avalikkude kohustuste täitmise eest (teetegimine, küüdikorrad jne.); kui

talud hiljem ära müüdi, siis müüdi ka see osa talust, kuid kohustused jäid.

Hulk talusid hävitati, liideti mõisade külge. 1804 a. oli haritud mõisamaid 10–11%⁰ (10 tiinu iga 100 tiinu kohta), sada aastat hiljem, s. o. 1904 a. – umbes 50%⁰; tähendab, umbes 350.000 hektarit talumaad võeti mõisade külge; 17.500 normaaltalu hävitati 100 aasta jooksul.

Kas siis ka tasu makseti?

Ei kopikatki!

Mõisad koormati võlgadega peaaegu kogu väärtuse ulatuses ja seega on mõisnikud mõisade väärtuse rahas täielikult kätte saanud laenude näol, mis riik nüüd peab oma kanda võtma. Nüüd nõuavad mõisnikud, nagu näha nende märgukirjast riigivaneemale 1924. a., veel 36 miljardit, milline summa võrduks Eesti riigi 4-aastase eelarvele.

Okupatsiooni ajal organiseerisid mõisnikud hertsogriiki ja meie maa koloniseerimist sakslastega, kes pidid tulema Saksamaalt meie maaharijate asemele. Vabadussõja ajal organiseerisid landesvehri sõjakäigu ja võtsid sellest osa, kuigi just mitte kõik, siis osa neist.

Kõik need nähtused ei kõnele mõisnikkudele maa eest tasumaksmise poolt, vaid otse selle vastu.

Tasu pooldajad kollitavad väljamaaga.

Läti parlament lükkas tagasi tasumaksmise. Mõisnikud viisid asja rahvasteliitu; seal tunnustati see Läti sisemiseks asjaks ja jäeti kaebus tähele panemata.

Ei ole seega mingisugust kohustust maa eest tasu maksta.

Riigikogu poolt tänavu kevadel vastu võetud seaduse põhjal tuleks maksta maade eest vähemalt 2–3 miljardit, mis on küllalt raske meie kehvuse juures; pealegi tähendaks see tasumaksmise õigeks tunnistamist, ning julgustaks mõisnikke hiljem juba suuremate summade nõudmisele.

Miks ei kasutaks sarnast juhust siis ka teisedki kahjusaajad nagu vabrikandid jne.

Eeltoodu peale toetades, peaks järeldama igaüks, et mõisade eest ei tule endistele pidajatele pennigi tasu anda.

Maa võlad tulevad riigi kanda võtta ja tasuda 1 rbl. = 1½ Emk., nagu tasutakse praegu kõik teised võlad. See on tarvilik, sest muidu kannataksid laenuasutused ja nende kaudu hoiusummade omanikud, kes tihti kehvad.

Välisriikide kodanikkude mõisade eest tuleks tasu maksta, et ära hoida sekeldusi teiste riikidega; seesuguseid mõisaid on alla paarikümne, mis pärast suudetakse sellest üle saada.

Teise riigikogu parem tiib ei arvestanud kõige sellega ja pooldas ometegi tasumaksmist. Nüüd tuleb see küsimus – kas maksta või mitte, rahvahääletamisele, et igaüks ise saaks otsustada, kas on ta tasu poolt või vastu.

On vaja hiljemalt 23. dets. s. a. koguda 25.000 allkirja nõudmislehtedele, et tuleks rahvahääletus.

Allkirju võetakse vastu: linna-, alevi- ja vallavalitsuste poolt määratud ruumides igal tööpäeval, vähemalt harilikkudel kantselei töötundidel ja peale selle laupäeval 18. dets. kella 5–8 ning pühapäeval 19. dets. kella 10–3 päeval.

Mitmel pool võetakse allkirju vastu aga igal päeval ka veel pärast lõunat.

Tallinnas on allkirjade vastuvõtmine Raevoja platsil linna statistika büroos.

Kui 25.000 allkirja kokku tuleb, siis võetakse küsimus Riigikogus arutamisele.

Kui aga riigikogu seaduseelnõu kava, mis tasumaksmist eitab, tagasi lükkab, siis tuleb see paari kuu pärast rahvahääletusele.

Tasumaksmise küsimus on suure tähtsusega meie majanduslikus elus, tuleb sellepärast anda võimalus igale kodanikule järele kaaluda, kas ta peab õigeks ja tahab mõisnikkudele tasu maksta – aasta kümnete kestes. Sellepärast peavad kõik hääleõiguslikud kodanikud minema enne 23. dets. s. a. vastavasse omavalitsusse (isikutunnistus kaasa võtta) ja rahvahääletuse nõudmisele alla kirjutama.

Tööta tööliste toetus – ametiühisusliku põhimõtte võit.

Ligi 25 aastat on möödunud ajast, kus Stuttgarti ametiühisuskongress 1902. a. nõudmisega esines, et maksuma pandaks määrused, mis tööliste töötaoleku ajal

äraelamise kindlustaks. See nõudmine lükatigi tagasi. Sotsiaal-kinnitus piirdus haiguste-, õnnetusjuhuste- ja invaliidsuskinnitusega. Sõjale eelkäivail aastail tõrjusid

Euroopa riikide võimumehed suurema jõupingutusega tagasi kindlustada töölisi majandusolukordadest tingitud tööpuuduse tagajärgede vastu. Tööpuuduse ohver sai äärmisel juhusel vaeste-hoolekande alandavate „õnnistuste“ hoolde määratud. Mõte süstemaatilisest tööta tööliste hoolekandest, millest kõik tahtmata tööpuuduse all kannatajad töölisel osa võtta võiksid, oli kodanlastele parteidele, kes ettevõtjate mõju all olid, vastuvõetav. Tööta tööliste toetus nähti „õigustatud laisklemist.“ Et haige tööline haiguskinnituse tõttu otstarbekohast ravitsust õigustatud saama oli, sellega võidi veel kuidagi leppida. Selles seisid isegi riigi ja ettevõtjate huvid. Haige pidi võimalikult rutem töökotta tagasi pöörama. Teisiti hinnati ega tööta tööliste häda. Nende tööjõudu ei olnud võimalik tol momendil kasutada, nende häda ei takistanud produktiivprofessi. Vastuoks. See nähtus oli tervitatud liitlane ametiühisuste mõju kasvu vastu võitlemises. See suur „tagavaravägi“ pidi vabriku värvamis tööd manguma. Kui häda sundis tööd „iga hinna eest“ otsima, suurenes vastasrinnal võimalus ametiühisuste poolt nõuetavat palka alla suruda. „Tagavaravägi“ ja tema massiline viletsus oli sõjariistaks, mille abil tööliste õigustatud nõuded tagasi loodi. See pärast on arusaadav ka täielik toetuse eitamine töötaolijatele teatud kihi poolt.

Nende mõistete vastu ei suutnud üksikud kodanlised sotsiaal-poliitikud, kes rõhuvaist situatsioonest aru said, edukalt võidelda. Ja nii jäi tööta tööliste süstemaatlik toetus lasuma ametiühisuste õlgadele. Viimased võtsid oma peale kohustused, millistest riik ja seltskond ära ütles ja tõendasid seega, et sarnane kinnitus küll läbiviidav on. Juba 1900. a. ulatas summa, mis ametiühisused tööta tööliste toetuseks olid kulutanud, miljon margani. 1913. a. tõusis see summa 13 miljonini, 1914. a. ulatas ta juba 25 miljonini. Tööline oli sunnitud abi otsima tööpuuduse tagajärgede vastu oma enese käest.

Alles mõni aeg enne sõda lubasid mõned üksikud asutused Saksamaal ametiühisustele väikest seltskondlikku toetust tööta tööliste abiandmise otstarbeks. 1914. a. oli sarnaseid asutusi ainult mõni üle kahekümne. Laialdased kihid ei liigutanud aga ennast. Töötaolijate eest võisid ametiühisused hoolt kanda. Kui häda liig kisendavaks muutus, oli ka vaestehoolekanne abiks. Hüüd riikliku süstemaatliku kinnituse järele kostus

vahetpidamata, kuid teda ei kuulnud. Mõni nädal enne sõja algust võttis Müncheni ametiühisus-kongress tööta tööliste küsimuse uuesti päevakorradele ja nõudis kategooriliselt töötaolijatele riikliku toetuse andmist.

Kõigis Euroopa riikides kannatas enam-vähem suurem hulk töölisi tööpuuduse ja sellest tingitud tagajärgede all, kuigi töölisel mõnes riigis tööpuuduse ajal just mitte täitsa saatuse hooleks ei olnud jäetud. 1911. a. pandi Inglismaal maksma tööta tööliste kinnitamine. Kuid 10 miljonist töölisest oli ainult 2½ miljoni kohta see seadus maksev. Mõnes riigis, nagu Belgias, Taanis, Norras olid jõus seaduslikud määrused, mis ette nägid ühiskondlikku ja riiklikku toetust ametiühisustele, kes kohustatud olid neid summe ainult tööta tööliste tööpuuduse ajal välja jagama.

Jäädes kindlalt oma nõudmiste juurde, saavutasid ametiühisused ajajooksul töötaolijate ühise ja kõikide kohta maksva kaitsele enam-vähem kindla aluse. Kuid ikka veel püsis vastasrinnas põhimõte, tööta tööliste võimalikult vähem riiklikku abi anda, sest nälgiva „tagavaraväe“ olemasolu oli teatud ringkondadele kasulik. Sõja lõpuga suurenes märksa ametiühisuste jõud ja mõju, ja siis läks viimati ametiühisustel korda oma nõudmisi täiel määral ellu viia. Tööpuudus kui majandusliku korra objekt pidi süstemaatliku sotsiaalkinnituse ehk seltskondliku toetuse alla käima. Kõik Euroopa tööstusringid olid sunnitud seda põhimõtet omaks tunnistama ja tööta tööliste kaitset kas sundusliku kinnituse, seltskondliku hoolekande või ametiühisuste tööta tööliste kassade toetamise näol teostama. Kuigi praegu maksetav toetus väike ja töötaolijatele inimlikku äraelamist ei võimalda ja miljoneid perekondi hätta ja vilitsusse sattunud, on ametiühisuste teene see, et tööta tööliste toetamise põhimõte on seaduslikult maksma pandud ja riik ja seltskond seda on tunnistanud, mille vastu nad aastakümneid sõdisid ja mida nad kategoorilisemalt eitasisid.

Ettevõtjad on ka veel täna tööta tööliste toetuse vastased, kuigi nad niivõrd targad on, et sellest mitte liig avalikult kõnelda. Just tänapäev, kus töötingimusi püütakse raskendada tööaja pikenduse ehk palkade allasurumise näol ettevõtete majandusliku seisukorra parandamise efektaandel, on töösturitele töötaolijate toetus suureks ta-

kistuseks. Nad tervitaks asjaolu, mis töö-kriisi tagajärjel nende võimu suurendaks ja töötaolijaid täielikku viletsusse asetaks, et viimased jällegi, nagu enne, sunnitud oleks toetuse puudusel iga pakutava palga eest oma tööjõudu tehastevärvavates suurte hulkaadena pakkuma. Seepärast ei ole ka suureks imeks, et just tööstusringid suuremat vastupanu avaldavad ametiühisuste püüetele, kes nõuavad, et toetuse kord paremale jär-

jekorrale seataks. Need ringid näeks heameelega, kui esile kerkiks takistused, mis ei lubaks tööta tööliste puudulikku hoolekande korraidust asetada laiaulatuslisema töötaolijate kinnitusega. Ametiühisused ei nihku, ei võigi nihkuda, omast seisukohast. Ees seisab raske töö ja võitlus. Ja meie kohus on sellest tööst, olgugi kaudselt, osa võtta. Organiseerugem ja olgem seega üks kõigi ja kõik ühe eest väljas.

Riigiteenija kindlustamine tema enese kulul.

Kavatsetav uus kindlustamise kord halvendab riigiteenijate olukorda.

Riigiteenijate kindlustamist haigusjuhtumiste ja surma ning vanaduse puhul on senini teostatud kahel moel: prii arstiabi andmise ja pensioni seaduse kaudu. Pensioni seadus vajaks mõningaid muudatusi, kuid vaatamata selle peale võib teda siiski üheks paremaks seaduseks lugeda, mis Eesti seadusandlus sel alal korda saatnud. Seal eksisteerib riigiteenijate esitus, mis demokraatismi vaimust tunnistust annab.

Praegune kord arstiabiandmises riigiteenijatele ei jäta midagi enam soovida riigiteenijate seisukohalt. Jääb riigiteenija ehk ta perekonnaliige haigeks, — pööra parima arsti poole, kes igal ajal abi annab; on rohtu vaja, — saad seda arstiretsepti järgi; põeb ta mõnda raskemat haigust, — saadetakse sanatooriumi ehk tervisvannidesse, kus riigi kuul rahulikult võib ennast ravida. Ja seda kõik jumalamuidu, riigi kulul. Oma aegne riigivanem, lugupeetud K. Päts, tähendas küll kord ühe teise juhtumise puhul riigikogus, et ega's riik pole mõni paipapa, kes kõigile ponksi suhu pistab. Kuid riigiteenijate suhtes on ometigi nii oldud, ehkki see imelikuna paistab. Riigiteenija vajab kahtlemata prii arstiabi ja vajab seda õige suurel määral, sest väike palk, vilets toitmine, halb korter loovad soodsad eeltingimised selleks, et tervis kannatama peab. Mida kauem sarnane olukord kestab, kus riigiteenija näljaga võitleb, seda enam tarvitatakse arstiabi, seda suuremad väljaminekud lasuvad riigi peal, ja me jõuame mõne aasta pärast niikaugele, et riigiteenijate pere muutub santide laagriks ja nende ravimiseks tuleb kulutada sama palju kui palkadeks. Riigiteenija peres leiab arst enesele viljaka tööpõllu, kus võib praktiseerida

ja võib ka teenida, — seal on arst taliseks külaliseks. Seda on riik ka ette näinud, kui ta maksma pani praeguse arstiabiandmise korra, mille järele terve arstikond riigi kulul riigiteenijate raviteenistusse on rakedatud. Jääb mulje, nagu hoolitseks riik riigiteenijate eest väga isalikult, mis paljudes seltskonnakihtides põhjendatud kadedust on äratanud. Põllupidajad, töösturid ja teised peavad riigiteenijaid isegi jumalavilja raiskajateks, laisklejateks ja riigiraha asjata kulutajateks, sest ravitsemiskulud tõusevad iga aastaga ning teevad välja hiigla summa, mis ju riigiteenijate arvele kantakse. Keegi ei küsi, millest on tingitud ravitsuskulude tõus; keegi ei küsi, mispärast haiguste protsent riigiteenijate peres nii suur, ja kas see kõik ei sünni mitte riigiteenijate eneste palkade arvel?

Jälgides riigiteenijate palga olukorda, peab iga terveltmõtleja inimene küsima: millest elatavad endid riigiteenijad? Sest palgast jätkub ainult hinge seeshoidmiseks, kuna korter, mis inimese tervisele väga suure tähtsusega, jääb riigiteenijale vagaks unistuseks. Ta ei jõua saadavast palgast tervisehoiu nõuetele vastavat korterit muretseda, vaid elab keldriruumides, antisanitaarsetes tingimustes. Sarnaste elamistingimuste tagajärjel kannatab loomulikult riigiteenija tervis, mille eest hoolitsemiseks riik on sunnitud arstimiskuludeks hiigla summe välja andma. Riik kulutab raha peaaesjalikult selleks, et haigeid ravitseda, mis ju väga inimarmastusvääriline, kuid ei hoolitse mitte selle eest, et haigusi ära hoida et riigiteenijale võimalust anda terveks jääda.

Riigiteenijate palgapoliitikat aetakse riigi-

Eesti vae

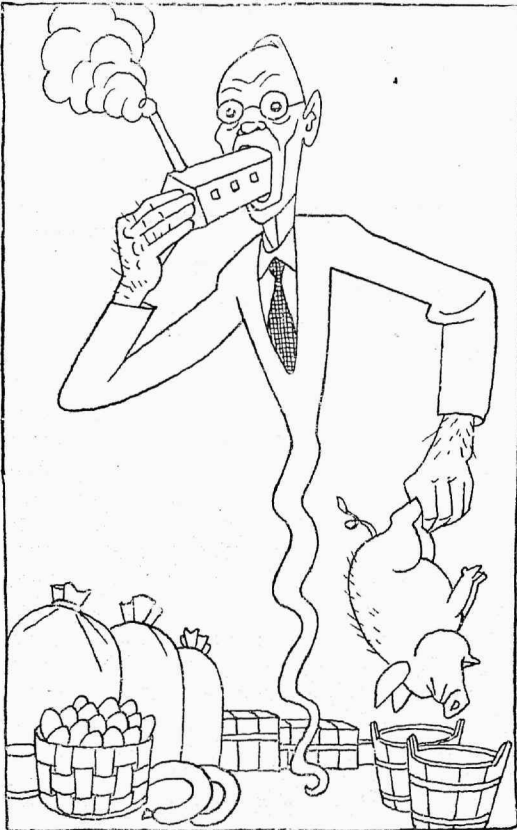
(Monacus)

Keegi „Ka-ja“ on teinud suurima leiduse. Ta on üles nuhkinud Eesti vaesusbatsilli. Kahju ainult, et seda leidust varem pole tehtud. Oleks ju nende pisilaste õigel ajal hävitusega kõik pankrotid jäänud tulemata, ning raha oleks olnud Eestis küll ja küll. Leidust olla hõlbustanud nende pisilaste viimasel ajal avaldunud liig suur isu. Seni sõid nad riigi raha ja jõid teed. Nüüd on nad aga maiamaks läinud ja kinni pistnud kõik või, munad ja sealiha. On karta, kui neil isu püsib, söövad ära ka kõik ülejäänud – mullikad, varsad ja vasikad ning muu Eesti maarahva vallasvara.

Keegi seni ei tea, kuidas nad Eestis on siginenud. Olevat neid juba tervet 27.000. Igale poole on nad tunginud. Nende käes

on raudtee, post, telegraaf, metsad, isegi poliitsei, piirivalve, kool ja kohus. Ka sõjaväkke on need elukad sisse pugunud. Ja igalpool ainult riigivaranduste neelamine ja hävitamine.

Igatahes nüüd on nad leitud, nende pahatahtlikkus ja kahjulikkus kindlaks tehtud ja energiliselt nende hävitamisele asutud. Eesti on esialgu päästetud: või, munad ja liha jäävad alles ja varsad ja vasikad võivad rahulikult elada. Ent nende hävitamine pole tegelikult siiski nii kerge ega lähe nii libedasti. Seni on neid püütud näljaga võtta. Selle juures on tarvitatud väga erilist meetodi. On lastud kolm-neli kuud nälgida ja siis suure kisaga on antud suurem kõhutäis. Kuid see ei aida-

See pisilane on kohutavalt levinud. Halastamatult hävilab ta ära kõik liikuvad ja liikumata varandused, kuid ikka kaebab ta nälja ja puuduse üle.

Oma täimata isu rahulduseks sööb ta tühjaks isegi ilmaparandajate „katusekambri“ ja ei jäta sinna loksuma ainusiki filgakest.

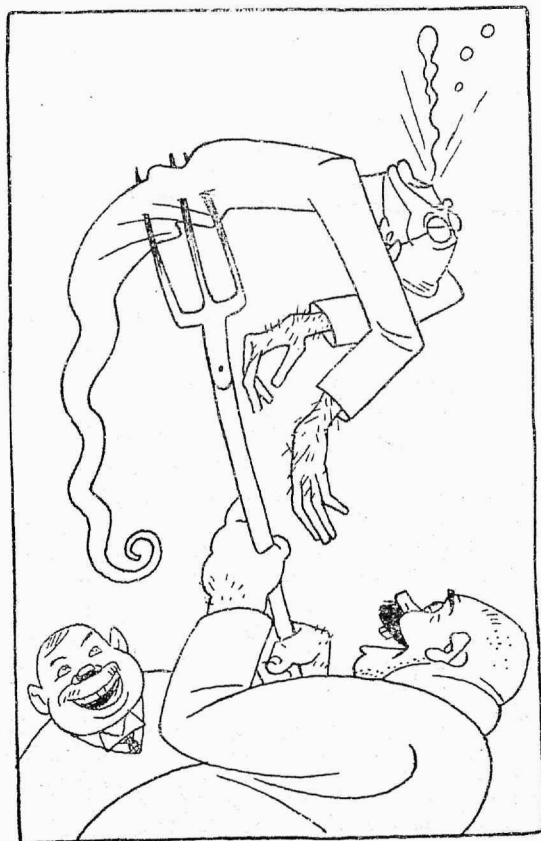
susbatsill

civitatis).

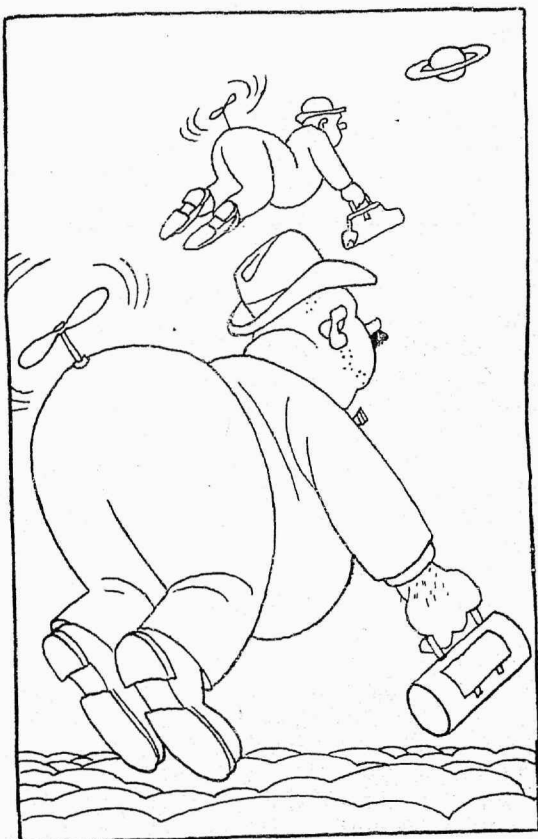
nud. Pisilased on visa hingega: seedisid erakorralise kõhutäie ilusti ära ja elavad edasi, ja mõtelge, nõuavad nüüd juba regulaarselt iga kolme kuu tagant uut kõhutäit. Nüüd võeti tarvitusele teine kultuurilisem abinõu. Kuulutati linnas ja maal, et need elukad, ehkki nad igalpool end koduseks teinud, on väga pahaloomulised, ning kuuluvad igasuguste varguse-, nõõrimise-, vägistamise ja kägistamise batsilliga ühte liiki. Arvati, et nad sellest vastava järeltuse teevad ja, kui kultuurriigi batsillid, häbenevad ja ise eemalduvad. Kahjuks ei aidanud ka see abinõu.

Nüüd on leitud uus hävitusviis – tonksimine. On leitud ka vastav meister. Eesti on üldse õnnelik, et tal on kiht, kes annab kõiksugu meistreid: pankrottmeisterid, pekonmeisterid j. t. meistreid. Sealt leiti ka tonksmeister. Seni on vaesuse katku idusid ära tonksitud juba 600. Kui tonksimine sarnases tempos edasi läheb, ja kui uusi parasiite (hoiaks Jumal selle eest!) juure ei sigine, loodetakse 20 – 30 aastaga neist kõigist lahti saada.

Tutvunemiseks toome allpoolt mõned iseloomustavad momendid selle söödiku elust ja suurest isust. *Kri–Kri.*

Et sarnasele hukatusi toovale teguviisile lõppu teha, tuleb pisilane täielikult ära hävitada.

Ja siis hävineb ka „kallis kodumaa“, kuid see on ilmaparandajaile ükskõik, sest ilmaruumis on küll planeete, kuhu lihtne ülekolida ja mõnus elada.

teenija tervise ruineerimise sihis, kuna arstiabi korraldamine sünnib riigiteenijate palgade kulul. Pandagu maksma sarnased palgad, mis võimaldaks riigiteenijale inimväärlist äraelamist, siis jaksab riigiteenija ise oma tervise eest hoolitseda ja ei vaja riiklist hoolekannet.

Vabariigi valitsuse kavatsus, edaspidi arstiabi kuludest osa riigiteenijate eneste kanda jätta, näitab selgelt, et arstiabi ja palgade vahel valitseb kindel side. Senini makseti riigiteenijatele näljapalka ja anti sellele toetuseks prii arstiabi, et riigiteenija kõdunevat tervist arsti ja rohtude varal täielise kokkulangemise eest hoida. Niipea kui päevakorrale tuli palgade kõrgendamise kü-

simus, võeti otsekohe päevakorda ka arstiabiandmise kiitsendamise küsimus. Tegelikult kujuneb olukord nii, et natukesele pannakse natuke juure ja sellest võetakse natuke ära, mis resultaadis mitte kui midagi ei anna. Kuid tendents tuli avalikuks, — arstiabi kulud, mis praegu näiliselt küll riigi kanda on, kannavad tegelikult riigiteenijad ise, sest palgakõrgendus, mis kavatsetakse riigiteenijatele anda, tuleb riigiteenijal enesel edaspidi arstiabi kuludeks välja maksta. Arusaamatuks jääb sellepärast, milleks see vaev siis üldse ja suur kära pealegi, mis sünnitatud uue riigiteenijate tasudeseadusega ja arstiabi korraldamisega. Miski ei muutu, kõik jääb endiseks.

Riigiteenija kodukolle lagunemas.

Kas on riigiteenijal võimalik perekonnaelu asutada? Palk ja perekonnaabiraha seda ei võimalda.

Kurdetakse, et rahva arv kahanemise tendentsi poole tüürib, mida ka ajalehtedes toodud statistilised andmed tõendavad. Seltskonna tegelased, samuti ka parlamendi tegelased ja riigiisad näevad selles kurbloolsust ja ennustavad Eesti rahvale suurt hädaohtu. Otsitakse teid, või vähemalt räägitakse, kuidas sarnasest hädaohust pääseda ning trööstitakse ennast mõne võrdluse toomisega õhtu-Euroopa riikidest, näit. Prantsusmaalt, kus ka rahva arvu kahanemise tendents maad olevat võtnud. Nii tõstab mõni ajalehe mees selle hirmuküsimuse üles, seltskond haarab sellest kinni, riigiisad arutavad neid ja heidavad peagi kolikambrisse ning saabub jälle vaikus, mis väikekodanlise ilmavaadtega inimestele nii tarvilik.

Kuid keegi nähtavasti ei mõtlegi sellesse küsimusse süveneda ega põhjuseid otsima hakata, millest öieti tingitud on meie isegi väikese rahvaarvu kahanemine. Öeldakse mõõda minnes, et see olevat ilmasõja ja revolutsioonide tagajärg, kuna aga kirikumehed omalt poolt kinnitavad, et siin olevat süüdi rahva kirikust äravõrdumine. Neil võib osalt õigus olla. Pea põhjus ei peitu aga mitte selles, vaid hoopis mujal. Pea põhjus peitub majanduslikes kitsikuses, mida valusalt tunnevad kõik palgateenijad ja eriti riigi-, omavalitsusteenijad. Töötav intelligents, samuti ka lihttöötajad, kes viletsusega päevast-päeva maadleb, ei saa oma töötasust isegi nii palju, et enese kõhtu korralikult täis süüa, enast korralikult riietada,

enesele korralikku elukorterit võtta. Millega peab ta siis üleval perekonna, kust võtab ta jõudu laste kasvatamiseks? Võidakse vastata, et vaadake, ka jõukad inimesed on lastekehvad, kuigi majandusline külg neil kindlustatud. Meie jõukate inimeste hulka tuleb arvata 99% juhuslikult rikkaks läinud tõusikuid, kelle ülimaks sihiks on alati olnud elumaitamine, prassimine ja juhuslikult kokkukraabitud varanduste läbilaristamine, mitte aga perekonna asutamine ja riigile kodanikkude kasvatamine.

Hoopis iseasi on riigi- ja omavalitsusteenijate perekonnaelu olukorraga. Keskmise riigiteenija palk ühes abirahaga perekonnale kõigub kuue ja kaheksa tuhande marga vahel kuus. Kui see summa neljaliikmelise perekonna vahel ära jaotada (isa ema ja kaks last), siis tuleb keskmiselt iga perekonna liikmele mk. 1750 kuus, millest peab jätkuma toiduks, kattedeks, korteriks ja kooliealisele lapsele koolirahaks ning õppevahendite muretsemiseks j.n.e. Kuna riiklik hoolekanne laste varjupaikades ja kodudes iga hoolealusele lapsele kuni mk. 3000 kuus ära kulutab, siis ei peaks valitsusel sugugi teadmata olema, et riigiteenija perekond nälgib. Näljaga ja viletsusega käsikäes käivad haigused ja kõige selle tagajärjeks on riigiteenija perekonna-elu lagunemine ning hävinemine. Riigiteenija kodukolle on muutunud riigiteenijale kannatuste ja pisarate templiks, kust ülistatud perekonnaelu luule ja rahu jäljetult kadunud. Riigiteenija perekonnaelu on lõp-

matu võitlus viletsusega, puudusega, mille kurbloolsus seisab selles, et perspektiivis mingisugust väljapääsu ei nähta. See on koht, kuhu kunagi päikene ei paista, kuhu helged silmapilgud isegi vargsi võõrsile ei tule. Kuid sealt peavad võrsuma kodanikud, tulevased riigitoed. Miiline riik püsib kindlalt nõrkadel tagedel! Kas küsitakse palju sellest?!

Käsitöoline, nagu rätsepp, kingsepp ja müüritöoline, suudab oma perekonna eest tarvilikult hoolitseda, sest tema töötasu võimaldab seda. Riigiteenija on aga alaliselt esimene võlgnik, kas siis ülikonna õmblemise või saapapaari eest. Käsitöölise kodukolle jätab mulje keskpärasest jõukusest, kus ei puudu mugavus teatud määral ja valitseb perekonnaelu-idüll, segatud isegi mõnusebega. Riigiteenija ei sõanda omas kodus sõprugi vastu võtta, vaid varjab hoolikalt teiste eest oma perekonnaelu viletsust ta elab otsekui kooparüütel, kes ei taha kellegiga tegemist teha. Kuigi vaesust ei või ebavooruseks pidada, kuid vaesuses ei suuda riigiteenija oma lapsi väärilisteks kodanikkudeks üles kasvatada ja selles seisab riigiteenija perekonnaelu sügavam tragism. Kangelasteks tuleb nimetada neid riigiteenijaid, kes oma kaasteenijate kurvas saatuses enesele hoiatust ei näe, vaid abielluvad ehk seda teha kavatsevad, hoolimata muredest ja viletsustest, mis neid ees ootavad. Kuid noorus on kergemeelne, noorus elab lootustest samuti, nagu meie kõik elame lootustest. Riigiteenijate uus tasude seadus, mis sündimisvaludega juba vanaks läinud, jõudvat peatselt riigikogusse. See valulaps on juba palju vintsutusi läbi pidanud elama, ning saatust olgu temale edaspidi armuline, et ta võiks saada riigiteenijate lootuste kehastajaks.

Tasudeseadus näeb ette ka perekonnaabiraha neile, kes on õigustatud perekonnaabiraha saama.

Kas seaduses ettenähtud abiraha suudab kindlustada riigiteenija perekonda? Kuuldavasti olevat jäänud perekonnaabiraha endiseks, samuti ka abirahasaamise õigus, mille järgi riigiteenija abikaasa seda ei saa. Teiste

Euroopa-riikides arvatakse riigiteenija naine perekonna liikmeks ja ühtlasi perekonna abirahasaajate hulka, meil mitte. Hollandis maksetakse riigiteenijale abiellumise puhul 400 guldnat perekonna asutamiseks, kuna Inglismaal riigiteenija perekonnaabiraha üksinda võrdub meie riigiteenija tervele palgale ühes perekonna-abirahaga. Meil tihatakse riigiteenija lapse eest vähem välja anda, kui vaeselapse ülespidamiseks välja antakse hoolekande asutustes. Meil sammutakse Euroopa-riikide jälgedes ja hoobelatakse sellega, kuid riigiteenijate olukorra lahendamises ei juleta ühegi riigi jälgedes käia. Just kui oleks riigiteenija Eestis viimase järgu kodanik, kes riigile mingisugust kasu ei too, vaid ainult rahva raha kulutab. Ometegi räägitakse uuendustest ja kavatsustest, mis tuleksid ette võtta välisriikide eeskujul majanduselu tervendamiseks. Kes neid uuendusi peaksid läbi viima? Muidugi riigiteenija, see nälgiv riigiteenija, keda tuntakse ainult siis, kui riigi aparaadis midagi rikki on läinud ja seda korda tarvis seada, kuid keda ei tunta siis, kui temal kõht on tühi ja perekond vaesuses vaevleb.

Meie rahvamehed räägivad Eesti rahva tõutervendamise, nagu karja kasvatamisest ja saavad ka edaspidi rääkima seni, kui rahva arv päris kokku kuivab, mida näitavad statistilised andmed. Tõu tervendamise jutt sääb, kus üks kiht rahvast üleüldse perekonnaelust võõrduma peab raskete elutingimuste tõttu, kõlab nagu jutt 1001 õöst. Kui kaugele on jäänud meie rahva juhid rahvast!... Meil tuleb rääkida rahva ravitsemise eestkätt, kes kehuse ja kiduruse ning väljasuremise tundemärke avaldavad. Riigimeestel tuleb eestkätt riigiteenijaid silmas pidada, et vähemalt rahvas usku äratada, et mitte naljatamisega tegemist ei ole, kui tõu tervendamise räägitakse. Ilusatest asjadest võib ju rääkida, kuid ei tohiks tegelikku elu ära unustada ja tõsiasjade üle nalja heita. Riigiteenijad ootavad enese ja oma kodukolde kindlustamist mõõduka töötasu ja perekonnaabiraha näol.

Mõtetud mõõdahilimised postimaksudest.

Vaevalt veel mõni ametiasutus töötab sarnase väikse tasu eest kui post, kuid siiski otsib leidlik postitarvitaja teid, et nendest maksudest kõrvale hoida. Endistele valjudele postimäärustele tegid sõjaaastad lõpu, kuid nii mõneski asjas on uuendused

postivalitsusele kahjulikuks muutunud. Ei saa mitte salata, et saadetiste edasitoimetamise määruste ükskõikne käsitlemine postivalitsuse äriliste operatsioonide peale halvavalt mõjub. Ei või juhuslikuks pidada asjaolu, et kõige puudulikumate korralduste

algul ka kõige suuremad kahjud nähtavale tulid. Publikul on saanud harjumuseks igat mittesobivat ettekirjutust äärmise leidlikkusega tembeldata naeruväärt bürokraatismiks. Ja seda, kuigi tahtmatult, on postivalitsus toetanud. See peegeldub vastustest vastulausetele ja kaebustele. Postivalitsus on viisaka vastutulekuga kahtlemata hea kultuuritöö korda saatnud, aga ühilasi selle kaasnähtusena ka palju passiiv vastupanu tekitanud, mis ka teenijaskonna peale mõju avaldamata ei ole jätnud. Siin oleks kesktee kõige otstarbekohasem ja parem olnud, s. t. postipeavalitsus peaks teenijaskonnaga rohkem ühte kasvama. Iga rahulolematuse korral peaks postitarvitajale selgeks tehtama, et maksmapandud ettekirjutused peaaesjalikult tema kasuks ja huvides välja antud on. Vaatamata ärimehelikule vaimule, mis praegu nii moes ja nii edukalt laienemas, jumaldab ka ärimees armast bürokraatismi, ja nimelt seal, kus tema kasu seda nõuab. Ärimeeste ettevõtetes leidub mitmes punktis palju rohkem bürokraatismi rattakesi, kui ametnik seda arvata ja näha suudab. Ärimees näeb posti ärilisest ümberkorraldusest esimeses joonas oma isiklikku kasu. Ta vaatleb seda kui tervitatud juhust, mille abil ta mõnest koor-mavast sundusest lahti saada arvab.

Kuhu postivalitsus jõuaks kui ta ärimehelikus vaimus edasi tüüriks, näitab selgesti arusaamine „trükitööst“. See saadeti on ärimehelike mustri ja nõuetele vastavalt loodud. Kuid tänapäev teab vaevalt mõni ametnik, mis kõik trükitöö-saadetiste nimetuse all edasi ei toimetata. Selle tagajärjeks on, et postivalitsus „trükitöö“ läbi suuri summe kaotab. Siin heidetakse sageli ametnikkele ette hooletust ja ükskõiksust. Võib olla, et mõne üksiku kohta see süüdistus õigustatud on, kuid üldises mõttes ei ole siin ametnikud süüdi. Ja kui ennesõjaaegseid vahekordi võrdlusele võetakse, siis ei tohi unustada ka personaal-vahekordi võrrelda. Praegu on töömoot mõnel ametlal niivõrd kõrgele kruiitud, et saadetiste aegariisuvat järelvaatust võimata on teostada. Et saatemäärustest üleastumisi kindlaks teha, peab saadetise sisuga tutvunema. Paki avamine ja kinnipanemine võtab aga teatavasti palju aega, ja et seda ei ole, jäävad vanad pahed esialgu püsima. Koosseisude koondamise „kasulikkus“ räägib ka siin selle „kasulikkuse“ tagajärjedest.

Postikassa sissetulekute halvajaid tuleb

kahte klassi jagada. Esimeses oleks „koolitatud“, teises – „koolitamata“ publik. „Koolitatute“ hulka kuuluvad ärimehed, „koolitamatud“ oleks erapublik. Samuti võib postimäärustest üleastumisi vaadelda, kui meelega tehtuid üleastumisi ja kui eksimisi teadmatusest.

On selge, et üleastumisi siis õige kerge teostada, kui isikul määrused täpselt tuntud. Jääb esimene meelega tehtud „eksitus“ tagajärjeta, muutub „eksimine“ kergesti halvaks harjumuseks – see on ju nii inimlik. Meie praeguste arusaamiste ja vaadete järgi ei ole põrmugi autu mõnd riigiasutust petta, seda enam posti, „sest sellel on ju“. Siin ei aita ei manitsused, ei odavad moraalised katsed. Postivalitsus peab lubatu ja keelatu vahele täpse ja terava piirjoone tõmbama ja seda mitte jälle kustutama ehk pehmen-dama.

Teine suur pahe on kaubaproovid. Kaubaproov on proov pakutavast kaubast. Et kaubapakkumisel suurem edu oleks, saadab kaubapakkuja ostjale ühes pakkumise-ga ka kauba proovi. Määruste järgi võivad kaubaproove ainult ärilised ettevõteted saata, kusjuures iseenesestmõistetav on, et pakutavast proovist suurem tagavara kaubast müügilvalmis seisab. Mis on aga kaubaproovist kui saadetisest ajajooksul saanud? Täna arvab igaüks, et ta igat raskemat asja, mis mõistele „kiri“ ei vasta, kaubaproovi nimetuse all edasi saata võib. Selle arvamise põhjuseks on muidugi saatekuludest kõrvalehiilimine. Ja nii toimetatakse posti kaudu kaubaproovidena edasi imelikka asju, näiteks kallihinnalisi käsifõid, miss. perekonnale tarvitamiseks määratud; sigareid isale; sünnipäeva-kooki vennale; babypesu vanaemalt kingituseks ristsete puhul, lühidalt, kõiki neid asju ja asjakesi, miss. tihedas perekonnaringis majast maija saadetakse. Kahtlemata kenad kaubaproovid! Kuid ainult postimäärustele vastukäivad ja postikassa peale tunduvat mõjuvad. Veel pentsikum on kaubaproovide vahetus väljamaaga. Viimasel ajal on siin siiski teatud riisikoga tegemist, sest mõned välismaa postiasutused on asunud kaubaproovide väärtusetuks muutmisele, nimelt lõigatakse kaubaproov tükkideks ehk toigitakse terava asjaga läbi. See on saatjale ja saajale suureks pahanduseks ja tunduvaks kahjuks. Sõimata saavad muidugi posti-ametnikud. Ka äripaberite saatmises peaks hoolas silm valvel olema, sest ka siin tarvitatavad ärimehed mitmekesiseid lubamata

võtteid. Need loetletud ei ole veel kõik pahed. Väärnähtusi ja kuritarvitusi on rohkem kui meie seda enesele efekujutada võime. Need peab postivalitsus kõrvaldama.

Ärimehelikult tegutseda tähendab teiste nõrkust kasutada. Selleks kasutamiseobjektiks ei või riigiasutused aga mitte olla. („Deutsche Post“.)

Raudteelase mõtted oma „tehnilise“ ajakirja kohta.

Ajakiri „Eesti Raudtee“, tunnustades kogu aeg end puhttehniliseks ajakirjaks (v. nr. 4-5) ja toonitades, et temal ametiühisuste kuukirjadega mingit ühist ei ole, on nüüd muuseas ometi ka ametiühisuste kirjutuste peale üle läinud. Tema 9. n-ris oli toodud pikem kirjutus pealkirjaga: „Professionaallikumisest Lätviija raudteelaste keskel“, millise autoriks, nagu näha, on Läti raudteelaste ajakirja „Dzelzcelniecsi“ toimetaja h-ra K. Upts.

Olgu tervitatud see kursi muutmine, mõtlesin ma, kui selle kirjatüki pealkirja silmasin: Ometegi kord oled aru saanud, et kui raudteelaste pere võsu, on su ülesanne eestkäit jälgida neid sihte, millistele juhatanud sind su sünnitajad, ometegi kord on su tähelepanu pööratud raudteelaste pere organisatsioonilise küsimuse peale! Kuid, jõudes lugemisega vaevalt artikli kümnenda reani, pidin peatuma – kinnitama, et selle professionaal-artikli otstarb osutus ikkagi „tehniliseks“; seekord teistlaadi „tehniliseks“, et kutseühisussisse liikumisse talva taguda.

Kirjatüki esimene osa oli pühendatud meie liitorganisatsiooni – Läti raudteelaste liidu – mahategemiseks. Eestkäit nimetab autor mainitud liitu internatsionaalseks, klambrite vahel: poolkommunistiliseks. Liikmete arvu kohta on tähendatud, et raudteelaste liidul olla umbes 200–300 liiget (J. T. F. andmetel on Läti raudteelaste liidul 4559 liiget). Siis pikem kirjeldus seltsi (kuhu kuulub autor) tegevuse kohta, kus peamisti iga kümne rea tagant tuuakse paralleele ka liidu tegevusest, mõistagi, viimast õige tublisti punaseks maalides ning kritiseerides. Edasi, kus autor veel rohkem oma seltsi edust ning levinemisest juttu teeb, näitab ta juba otse avalikult, missugusena ta näeks „professionaallikumist“. Selleks lause: „Aktiivsete seltsitegelaste tagaküsimine ainult tõstis raudteelaste isamaatundeid ja selle asemele, et seltsist eemale hoida, kirjutasiid raudteelased demonstratiivselt hulgakaupa selle „fashistide“ seltsi liikmeks“.

Kaugemale minnes, mõistab autor hukka

ka Riia tänavraudteelaste ja sadamatöölise majanduslikke streike 1923 a., nähes neis riigikukutamise kavatsusi; kirjeldab suure innuga, kuid nende streikide puhul 1000 raudteelast, alates inseneridest ja lõpetades kontoriamehnikkudega (aga roopaseadjad, konduktorid, tehastetöölised jne.? Toimetus.) peale töötaja lõppu ühistes ridades ja rahvushümni helide saatel sadamasse tööle ilmunud. – – – Peale hariliku töö töötanud sarnane kaader iga päev (peale oma töö) veel 8 tundi. Töölised alguses muiganud nende hädaabitööde ja töötajate peale ja olnud arvamisel, et amefnikud ei jõua kuigi kaua raskele tööle vastu panna, kuid see arvamine pole siiski täide läinud. – – –

Edasi ütleb autor: „Selts, kui professionaal-organisatsioon, peab veel võitlema teenijate olukorra parandamise eest, muidugi riigi majandusliste võimaluste raamides, samuti ka nende õiguste eest“.

On arusaamata, kuid võib selts, kes end organiseerib võilusse ühe osa töölisklassi majandusliste nõudmiste vastu (näit. sadamatöölise ja tänavraudtee teenijate streigi puhul), üldse teenijate olukorra parandamise eest võidelda? Olenevad ju tänavraudtee ja sadamatöölise olukorra parandamisel ka raudtee tööliste olukorra parandamise ning majandusküsimuste lahendamise peale. Palkasid püütakse töölistele igas riigis ikkagi ühtlustada. Ühelgi professionaal-ühingul ei ole sihti teise professionaal-ühingu streikide kordadel tema tegevust takistada, olgu vaid siis, kui see viimane riiklust eitaks ehk sarnane streik riigile hädaohtlik oleks. Lõpuks kinnitab kirjatüki autor järgmist: „Raudteelaste selts töötab tihedas ühenduses riigiteenijate ja omavalitsusasutuste keskühisusega. Keskühisuses on koondatud 12 tugevat mittesotsialistlist seltsi“.

Kena. – Aga 1925 a. veebruaris, kui Riias Balti riikide riigi- ja omavalitsusteenijate konverents koos oli, ei võtnud Läti raudteelaste edumeelne ja rahvusline selts (nii nimetab hra Upts oma seltsi) sellest konverentsist mitte osa. Ometigi olid sellel konverentsil esitatud kõik

Läti riigiteenijate organisatsioonid, raudteelaste poolt — liidu esitajad. Mainitud seltsi kohta tähendati siis, et see tarvilikuks pole pidanud konverentsile saadikuid saata, arvesse võttes, et seal professionaal-küsimused arutusele tuleksid.

Minu teada oli Läti riigi- ja omavalitsus-teenijate keskühingul tol konverentsil mitmedki tegelased, kes sotsialistlik ilmavaadet pooldasid. Et keskühingusse kuuluvad sellised mittesotsialistlikud võivad olla (autori sõnad), peab õige olema; seltsil, kui seesugusel, ei või ollagi poliitilist platvormi, selleks on poliitilised erakonnad. Aga milleks oli vaja autoril seda „mittesotsialistlik“ alla kriipsutada? Kas mitte selleks, et näidata Läti riigiteenijate eemalhoidu sotsialistidest?

Kogu artikkel näib pühendatud olevat Eesti raudteelastele „tehniliseks“ otstarbeks ja selleks saadetudki tehnilisele kuukirjale, et näidata professionaallikumise „hirmukülgi“, mis Eesti ametvendele hoiatuseks oleks.

Sellele tehnilisele professionaalteatele võiksin ma juure lisada vaid niipalju, et mul kokkupuutumisi on olnud Läti raudteelaste mõlema organisatsiooni tegelastega. Raudteelaste selts oli paari aasta eest Eestis huvireisil ja liidu tegelastega kohtasin Riia konverentsil. Leidsin endale neis mõlemis häid sõpru ja kaasmõtlejaid, kusjuures tähele panin, et poliitiliste ilmavaadete poolest jagunesid Läti amevennad õige mitmesse liiki. Kuuldus ka hääli, kes hukka mõistsid oma organisatsioonide vaimliste juhtide poliitika selles suhtes, et pole küllalt energilisi samme astunud ühise keele loomiseks nende kahe organisatsiooni ühendamisel. Soovin selleks neile tõsist edu. Mainitud „tehnilisele“ kuukirjale, tähendaksin, et sarnasel korral, kui ta professionaalküsimusi vaid tehniliseks otstarbeks mõtleks ilmutada, neid parem ilmutama jätaks. Eesti kuseühisuslased nendega omale auku pähe rääkida ei lase.

Raudteelane.

Riigikorter.

(Väike veste provintsi elust.)

Mind tabas meeldiv üllatus: majanduskomisjon otsustanud määrata minule kasutamiseks riigikorteri, minule — õnnelapsele! On ju sama väärt kui kauaoodatud palgakõrgendus, omada ootamatult käesoleval korterikriisi ajajärgul odavaüürilist riigikorteri. Pealegi — rahu — jumalik rahu! Pole vaja kuulata tüütavat majaperemeest tema keeldude ja käskudega, ei juurdle ega jälgi korteriperenaine enam minu eraelu ja külastavaid tuttavaid! Olen nüüd vaba mees, täiesti vaba, tänu ideaalsele korterile, mille nii ootamatult saavutasin.

Kogusingi ühel õhtul oma mööblinatu-kese voorimehele, kimpsud-kompsud kaenlasse ja asusin riigikorterrisse. Panin ahju küdema, istudes ise kolde juure rahumõtteid mõlgutama.

Korraga koputab keegi uksele ja juba pistabki ülemus pea tupp. Tema tulnud nimelt vaafama, et kas ma vast mitte riigi puudega ahju ei külvat, et igal olgu ikka omad puud... Üsna õige, ülemus peab ju riigi puude järele valvama, aga mina küll viimastega ei küta. Läksi seekord minema, rikkudes minu rahurikast meeleolu.

Järgmisel hommikul asun kui õige mees tööle. Mõõdunud õhtu vahejuhtumine on

ununenud, meeleolu — hea. Töötan ja muhelen: mul ju nüüd riigikorter... Kuid juba hiilib ülemus kikivarbil mu seljataha ja so-sistab: sel ja sel teenijal olnud tööle ilmu-des viina hais juures, et kas vast mitte õhtul minu juures korteriliikude puhul...? Pidin mehele näkku kargama, sest olen täiesti karsklane, kuid ülemuse vastu ei tohi ju viisakuseta olla. Tema kui majanduskomisjoni esimees peab ometi riigikorteri eest vastutama. Riik aga sallivat ainult korralikke ja karskeid elanikke oma majades. Ega tema, ülemus, näo järele võivat otsustada, kes karske ehk mitte karske... Taara temaga, läks viimaks ja jättis mind seekord rahule.

Möödusid päevad rahulikus töös. Vaba aja veetsin uues kodus, kohanedes kaunis mugavalt; ainult ahju kütmisega olin hädas: laskis teine veidi vingu sisse ja kinnipanemisega pidin selle tõttu väga etevaatlik olema. Kurtsin seda kurba asjaolu oma kaasteenijatele. Meie naispere on aga oma hinge-laadi poolest väga kaastundlik. Ühel hommikul teatabki proua A. ilmsüütult, et tema käinud õösel keskjaamast minu ukse juures kuulatamas, kas ma ikka veel hingavat, või ehk vast suitsuvingu... Õnnetuseks ameti-

õpilane (ülemuse tütar) ka seal mis seal ja kohe see huvitav kahekõne kõrva taha! Et kae: või keskjaama daamid käivad õõsetel isand K. ukse taga kuulatamas! Noh, kui juba ukse taga, muidugi mõista ka seespool ust...

Järgmisel päeval teadis juba terve meie koosseis jutustada kummalisi lugusid minu riigikorterist ja keskjaama daamidest. Kuid ülemus ei või ju sarnaseid asju mõistagi seni tõsiasjadena võtta, kuni korralikud tõendused puuduvad. Vaja õige jälgida ettevaatlikult asjaolusid. Noh, tütrei kui ametiõpilasel küllalt asja hülja õõsel nii mõõdamannes kord ootamatult keskjaama formata, isa aga juba seaduste põhjal teenijate kontrollereerijaks tunnistatud... Nii hakkasidki nüüd õõsetel käima: küll ülemus ise, küll tütar.

Kord õõsel, kui ülemus just kikivarbil keskjaama oli hiilimas, viibis tool kommutaatori ees tühjana. Vahikorda määratud prl. B. oli aga väga kahtlustäratavalt teadmata kuhu kadunud. Mõistagi, kus preili viibis, ega ülemust tüssata saa. Ning viimane lõhub ja murrab publiku ruumis lukustatud ukse taga, et habe lige ja manisk tolmab, kuid sisse ei pääse, et keskjaama preili langevat moraali veel viimsel minutilgi kaitsta.

Kui nüüd preilikene teatud kohas sise-ministeeriumiga arved õnnelikult õitendanud, keskjaama tagasi ilmus, leidis ta üllatuseks publiku aknakese taga tulivihase ja määratseva ülemuse. Viimane nõuab ja nõuab: preili seletagu, kus aja veetnud ja kui ikka tõesti sarnases kohas, nagu kangekaelselt kinnitab, siis raporteerigu üksikasjaliselt, mida on ühel noorel naisterahval seal nii kaua toimetada?! Ja preili, vaenekene, muudkui raporteerib...

Poleks ju minule sellest häda olnud, kui mitte need kurvad järeldused...

Järgmisel õõl uinusin rahulikult, nautides mõnusaids unenägusid, nagu inimene, kelle südametunnistus puhas. Korraga koputab keegi uksele. Avan uniselt ühe silma ja piilun läbi pimeduse, kuid ei seleta midagi. Siis kuulen õrna ja paluvat naisterahva häält... Ukse taga seisab proua C ja hädaldab häbelikult: tema olevat täna midagi väga-väga halba ning kahtlast sõõnud ja seisukord olevat nüüd nii ja nii... Kas ma ei tuleks ja istuks mõne minuti kommutaatori juures, kuni proua olukord lahendub? Et, hoidku taevas, tuleb jälle viimaks ülemus ja laseb seekord juba otse peavalitsusele raporteerida... Ega midagi — kuidas sa jäta õrna naisterahva palve täitmata (olen loomu poolest kaastundlik inimene). Võtsin palitu õlgadele ja läksin.

Järgmisel õõl juba isand D mul ukse taga ja seletab: temal olevat „füüsiline tung“ ja pealegi kõrgema kraadi peal... Saatsin D ühes „tungiga“ kus seda ja teist, pugedes ise sügavamale vaiba alla. Kuid D põrutab uksele, et kas või ahi kummuli ja siunab: mina saanud poolmuidu riigikorteri ja ei soovida selle eest sugugi kõrvalkohustusi kanda! Ise veel kutseühisuse juhatusse valitud, nii ütelda kaasteenijate huvide kaitsja... Las tulla üldkoosolek, küllap tema, D, mind siis juba paljastavat! Pealegi raporteerib tema viibimata ülemuse kaudu kas või ministrile ise...

Veidi piinlik hakkas ministri-härra pärast, olen kaastundlik inimene... Kõhelesin, kõhelesin, võtsin palitu õlgadele ja läksin siiski.

Nii käin nüüd igal õõl, sest ega või lasta kaasteenijaid raporteerida... Ja kõik seda rahuliku ja mugava riigikorteri pärast.

Ülemuse tütar aga hiilib endiselt mõõda asutust ringi, jutustades usaldusväärilistele kummalisi lugusid minu riigikorterist ja keskjaama daamidest.

Mitmesugused teated.

Neil päivil revideeris hra posti-peavalitsuse ülem Valga postkontorit. Tagajärjena olevat kuuldavasti oodata Valgas koosseisu vähendamist.

* * *

Käesooleval sügisel vabanes osa Võru postkontorile kuuluvaid ruume, millised seni kohaliku riigimaade ülema kasutada olid. Mõned postiametkonna teenijad — kauaaegsed kandidaadid riigikorteri peale, lootsid sedakorda ometi viimaks kasutamiseks saada odavahinnalist riigikorteri. Kuid õnnestas see ainult

kahele üksikteenijale vähemate ja halvema'e tubade suhtes. Suuremad ja elamiseks kõlblikumad toad, samuti ka enamus juba varem kasutada olevaid ruume, paigutati aga kohaliku võrguülema ettepanekul viimasele alluvate kantselei ja ladude alla. Nüüd aga on posti-peavalitsuse ülem omal viimasel revideerimiskäigul leidnud sarnase laiatamisesüsteemi mittetarviliku olema, mille tagajärjel loota võib, et lähemas tulevikus veelgi mõned toad teenijatele kasutamiseks vabanevad

Kinto

Püüab ikkagi „koolipapat“ mängida.

Ühe „üle-öö“ ministriks saanud endise õpetaja kohta teatatakse meile vastava ametkonna perest, et see ministri kohal olles (kuigi ta juba 7 kuu eest oma elukutsele selja pööranud), ikkagi veel pole unustanud oma endist tööala: vihkude parandamist. Nii püüdvat ta iga lihtsat kirjavahetust parandada oma kirjaviisi järele, leidvat i peade ehk komade puudusi, õhkamismärkide liig-sirgusi, lau-

sete mittepassivusi jne. Loomulik, et sarnasel korral kirjad ümberkirjutada tulevad, sest kuhu sa parandatud kirja võid saata, — ei ole ilus. Aga kui palju seesugune asjatu kirjade ümberkirjutamine aega viidab, seda ministriherra aru ei saa. Ta tahab lihtsalt parandada ja ümber teha ning teeb seda sellepärast, et oma endist õpetaja ametit mitte unustada. Võib olla, tuleb aeg, kus jälle vaja vihkude parandamisele asuda

Välismailt.

Raudteelaste üldarv Inglismaal ja nende keskmised palgad. (I. T. F.)

Käesoleva aasta märtsikuu lõpul oli Inglise raudteedel ametis 689.264 inimest. Nendest London Midland and Scotish Railway teenistuses 269.798, London North Eastern Railway — 201.615, Great Western — 114.649 ja Southern Railway — 72.844. Mõõdunud aasta samal ajal oli raudteedel ametis kokku 702.062. Seega on aasta jooksul koosseis ümarguselt 13.000 teenija võrra vähenenud. 689.264 teenijast on 23.334 naisterahvad.

Meesteinijaskonnast tegutses:

	täiskasv.	alael.
Kantselei-, järelvalve j. s. alal . . .	98.545	3.382
Liikumisteenisuse „ „ . . .	114.815	7.730
Kaubaveeteenisuse „ „ . . .	62.280	7.350
Veduri- ja rongiteenisuse „ „ . . .	111.413	4.239
Töökodades	125.513	15.015

Kantselei- ja järelvalveteenisuse keskmine nädalapalk oli märtsis 1926 — 91 sh. 1 d., märtsis 1925 — 91 sh. 3 d.

Töökodade personali keskmine nädalapalk, võrreldes 1925 a., on tõusnud 69 sh. 11 d. — 70 sh. 2 d. peale.

Üksikute kategooriate keskmine sissetulek nädalas oli:

	Märts 1926	Märts 1925
Kantseleiametnikud	84 s. 3 d.	84 s. 3 d.
Veduripuhastajad	53 s. 3 d.	52 s. 11 d.
Veduri- ja mootorvag. juhid	103 s. 10 d.	102 s. 7 d.
Kütjad ja mootorv. juhi abid	77 s. 9 d.	76 s. 5 d.

Pääsemise võimalused rongi-õnnetuse puhul.

On kindlaks tehtud, et suurem osa rongiõnnetusi ei kohta reisijaid ilma etteaimiseta. Veduri häda-signaali viled, äkiline pidurdamine, roobastest väljaläinud vaguni hüpped ja tõuked on hariikud fundemärgid, mis reisijaid hoiatavad tulevast õnnetusest.

Nüüd on küsimine, kas on võimalik ära kasutada mõningaid silmapilke ähvardava hädaohu esimeste tundemärkide ja täielise õnnetuse kätejäädumise vahel, et ennast kuigi viisi kaitsa surma ehk suurema vigastuse vastu.

Esimene ja kõige tähtsam samm, mis reisijal tuleb

teha mingisuguse erakorralise asja märkamisel rongi liikumises, on: Eemale vaguni aknast hoida! Harilikult teevad reisijad just vastupidi. Nad topivad ennast sarnasel silmapilgul akna juure, et näha, mis juhtub. Õnnetuste juhtumiste käik on enamasti niisugune, et akna juures olevad reisijad saavad klaasi kildudest vigastatud, akna raami vahele pigistatud ehk mõni asi väljast võib nende vastu pörgata ja surmava hooibi anda.

Austrias, Simmeringi lähedal juhtunud rongiõnnetuse puhul sai üks ainus reisija surma ja just selle tõttu, et ta aknast välja vaatas. Kuna vagun seest peaaegu vigastamata jäi, oli aknast väljavaataja reisija akna vahele kokkupigistatuna surma saanud.

Lootus aknast väljahüppamisega ennast päästa ähvardava hädaohu eest on väga kahlane ja kunagi ei saa seda teostada. Arvesse võttes, et selleks katseks küllalt aega ei jätku, läheb aknast väljahüppamiseks rongi käigu peal iseäralist võimlemise osavust tarvis, et selle juures oma liikmeid mitte murda. Sellepärast peab veel kord rõhutama: Aknast eemale rongiõnnetuse märkamisel! Kuid reisijale ei või ometi soovitada rahulikult istuma jääda, kui rongiõnnetus tulemas, sest pinkide kokkupigistamisest võivad reisijate jalad vigastatud saada. Esimeseks enesehoidmise abinõuks võiks reisijatele soovitada märgatava hädaohu puhul koheselt oma jalad pinkide peale tõmmata ja pingist kõige jõuga kinni hoida, et esimesest järsust tõukest mitte mujale paisatud saada. Jalgade vigastusi võib sel kombel ära hoida. Kuid reisijaid ähvardab hädaohu mahakukkuvatest pakkidest ja reiskohvritest. Sellepärast soovitatakse, kus see võimalik on, ruttu pingi alla pugeda ja seal selili olles jalad kõvasti vastu pinki toetada, et mitte väljavisatud saada esimesest tugevast tõukest. Pink oleks nagu kilbiks pealelangevate raskuste eest. Kui pakkide riul ehk võrk tühi on, soovivad mõningad sinna ronida enesekaitseks rongiõnnetuse puhul, sest enamiste saab rongiõnnetusel vaguni ülemine osa vähem purustatud. Ülesse-ronimine on aga raske teostatav suuremale osale reisijatest, sest et see enam-vähem võimlemise osavust nõuab.

„La Fervojoisto“

Vastutav toimetaja A. MICHELSON.

Väljaandja: EESTI RAUDTEELASTE KESKÜHING.

Trükitud A. Devis'e ja J. Magnus'e trükikojas, Tallinnas, Lai tän. 38.